

Verksamhetsplan 2023

Inledning

Tornedalsteaterns uppdrag är att skapa teater med både proffs och amatörer för medborgarna i regionen. Teatern använder både svenska och meänkieli som scenspråk med syfte att öka intresset för språket och sprida kunskap om Tornedalingarnas egen kultur och historia.

Tornedalsteatern leder teatergrupper i olika åldrar i våra medlemskommuner Haparanda, Övertorneå, Pajala och Kiruna där verksamheten i stor utsträckning präglas av teaterledarens egna uppslag, idéer och kompetens.

Tornedalsteatern arbetar projektbaserat med en liten fast stab bestående av nio personer där de flesta är mångsysslare med en bred konstnärlig kompetens. Fem personer är stationerade i Pajala där Tornedalsteatern har sitt säte med egen scen, kontorslokaler, teknisk utrustning och förråd. Teatern samarbetar återkommande med professionella frilanskonstnärer från framförallt Sverige men engagerar även frilansare från Norge och Finland.

De senaste åren har Tornedalsteatern producerat två professionella produktioner per spelår, en för barn och ungdom och en för vuxna. Dessa har främst turnerat i Norrbotten och då mestadels i länets förvaltningskommuner för meänkieli.

Övergripande mål

- Utveckla teaterns verktyg för att få barn och ungdomar mer intresserade av Tornedalens kultur och språk. Läs mer om våra satsningar på sid 2.
- Arbeta för att nå en publik utanför länet.
- Engagera fler amatörer i verksamheten.
- Arbeta för att bli en del av kultursamverkansmodellen i Region Norrbotten med start från 2026.

Olika satsningar med språket i centrum

Meänkieli är i akut behov av en "rädda språket-strategi" och Tornedalsteatern vill vara en resurs i språkrevitaliseringen. Att få in mer meänkieli i teaterarbetet med barn och unga är ett viktigt mål för framtiden. Ambitionsnivån behöver höjas men det behövs även nya sätt att inspirera barn och unga till att använda språket mer. Teatern har stora möjligheter att påverka barn och ungas intresse för språket i en positiv riktning. Förutom det löpande arbetet av våra teaterledare med att stimulera barn och ungdomar till att bli intresserade av meänkieli så har Tornedalsteatern följande språksatsningar på gång under 2023:

Samarbete med UR (SVT)

2020 inledde teatern ett samarbete med UR (SVT) kopplat till Tornedalsteaterns professionella barnproduktion "Hasse ja Helmi" som riktar sig till barn i lågstadietiden. Hasse ja Helmi är en treårig satsning där teatern etablerar två rollkaraktärer som använder meänkieli på ett roligt sätt. UR producerar kortare filmer som bygger på delar av det textmaterial som finns i teaterproduktionerna. Under hösten 2021 producerades tre korta filmer och under 2023 fortsätter samarbetet med fler avsnitt. Förhoppningen är att Hasse och Helmi ska bli två "kulfigurer" som ska finnas med i UR:s meänkieliutbud under en längre tid framöver. Ett mer långsiktigt och visionärt mål är att karaktärerna ska bli en del av SVT:s ordinarie barnutbud (SVT barn) och även nå barn utanför meänkieligruppen. Att på sikt bli en naturlig och uppskattad del av SVT:s majoritetsutbud till barn i hela Sverige. Detta skulle höja statusen för språket och än mer popularisera användandet av meänkieli.

Kielipesä - Språkbad

Under augusti 2021 genomförde teatern ett samarbete med STR-T Pajala (Lokalavdelningen för Svenska Tornedalingars Riksförbund i Pajala) där vi tillsammans anordnade ett språkläger för barn/unga och vuxna under tre dagar. Ett 40-tal deltagare medverkade varav drygt 30 var barn och ungdomar. Arrangemanget blev väldigt lyckat med mycket "språkboost" för alla medverkande. Planen är att detta ska bli ett återkommande årligt uppdrag för teatern i samarbete med STR-T Pajala.

Kulturpedagog på meänkieli

På de flesta förskolor och lågstadieskolor i Pajala kommun finns det pedagoger som kan tala meänkieli men de har ändå svårt att få kontinuitet i meänkielisamtalet med barnen. En meänkieli-kulturpedagog i kommunen som återkommande besöker skolorna skulle ge pedagogerna det stöd och den inspiration som behövs för att meänkielitalandet med barnen skulle bli en naturlig del av vardagen och utveckla barnens språkförmåga. Tornedalsteatern ska under 2023 undersöka möjligheterna till att initiera ett samarbete mellan Pajala kommun, Kulturrådet och Region Norrbotten för att som en första pilotsatsning anställa en meänkieli-kulturpedagog i kommunen. Målsättningen är att verksamheten ska vara i gång under 2024.

Amatörproduktioner och pedagogisk verksamhet

Haparanda kommun

Planerad verksamhet

- 2 barn/ungdomsgrupper i samarbete med kulturskolan.
- Barnteatergrupp i Karungi med fokus på meänkieli.
- "Drömmarnas trädgård" ungdomsproduktion med medverkande från Karungi och Haparanda i Tornedalsteaterns egen regi. Premiär under hösten 2023.
- "The Happy Crew" En teatergrupp som består av personer med olika funktionsvariationer. Gruppen gör i regel två uppsättningar per år. SVT har följt gruppen under 2021 vilket resulterar i ett halvtimmes långt TV-inslag om gruppen som sändes i SVT under december 2021.
- "Sista båten" en sommarsteater i Karungi på Sakarigården med vuxna amatörer. Premiär sommaren 2023. Regi av Ros-Mari Barmosse.

Övriga mål

- Slutföra arbetet med att iordningställa Tornedalsskolans aula till en scen för repetition och uppspel med avseende på fungerande ljus/ljudteknik, sceninteriör samt kostymförvaring.
- Hitta ett fungerande förvaringsutrymme för scenografi och rekvisita inom kommunens befintliga lokalbestånd.

Övertorneå kommun

Vår teaterledare i Övertorneå har i slutet av 2022 meddelat att han avser att gå i pension. Jag vill här ta tillfället i akt och tacka Bernt Simu för ett enastående fint arbete som han utträttat i runt 10 år för Tornedalsteaterns. TACK.

Under våren upprätthåller vi verksamheten för barn, unga och vuxna amatörer genom att Anton Hennix Raukola går in som ledare. Om ekonomin tillåter så vill vi så fort som möjligt hitta en permanent lösning med att anställa en teaterledare på heltid i kommunen. Vi avvaktar till början på juni då vi fått beslut om eventuella extramedel till 2023 från Regionen Norrbotten och Kulturrådet.

Pajala kommun

Planerad verksamhet

- Teatern bistår med teknikhjälp till kulturskolans redovisning/premiär under våren 2023.
- 2 - 3 workshoptillfällen med amatörer.
- 4 - 5 Poppa ilta-tillfällen där några genomförs på laxenplatsen i Pajala. Vi hoppas på gästspel av amatörer från Haparanda. I nuläget är det dock osäkert om vi får disspans från Länsstyrelsen gällande strandskyddet.
- Kielipesä/språkbud i samarbete med STR-T Pajala.

- Vi har en stark önskan om att åter sätta upp en revy med premiär i januari 2024.
- Samarbete med Vuxenskolan och Regnbågsfamiljen (fd. funksiggruppen) där vuxna med funktionsvariationer övar i våra lokaler. Vi bistår med teknikhjälp under premiären i maj.

Övriga mål

- Medverka till att en pilotsatsning görs för att anställa en kulturpedagog på meänkieli.

Kiruna kommun

Planerad verksamhet

- Tre barn/ungdomsgrupper i samverkan med kulturskolan.

September 2022 anställdes en ny teaterledare/konstnärlig resurs i Kiruna kommun. Under 2023 kommer vi att i samverkan med teaterintresserade barn, ungdomar och vuxna amatörer se hur Tornedalsteatern på bästa sätt kan bistå med vår kompetens och utveckla teaterlivet i Kiruna kommun.

Professionella produktioner

Det som framförallt skiljer professionella produktioner från amatörproduktioner är att alla medverkande i en professionell produktion får betalt och blir anställda under en sammanhängande repetitions- och turnéperiod. Att låta personer med olika teatererfarenheter mötas i en skapandeprocess har gett många duktiga och drivna amatörskådespelare möjlighet att utveckla sitt konstnärskap via Tornedalsteatern. Dessa möten mellan amatörer och proffs i kombination med språket är det som skapar Tornedalsteaterns unika klang och starka förankring hos Tornedalingarna.

För vuxna: Kollontay – eller bombregn över Pajala.

"I januari-februari 1940, under vinterkriget, ledde Aleksandra Kollontay som Sovjet-ambassadör i Sverige fredsförhandlingarna mellan Sovjet och Finland i vilka Sverige spelade en medlingsroll. Förhandlingarna gick framåt, men väldigt trögt. Kollontay visste att varje fördröjning skulle kosta tusentals liv på båda sidor och strävade efter att så fort som möjligt få slut på blodbadet. Mitt under förhandlingarna hände det oförutsägbara. Sovjetiska flygplan bombade Pajala och orsakade en stor förödelse. I Sverige blev man väldigt upprörd och tänkte dra sig ur förhandlingarna."

Pjäsen handlar om författaren och politikern Aleksandra Kollontays liv sedd ur ett Tornedalen-perspektiv. Kanske besökte Alexandra Kollontay Pajala och vad uppstod i så fall vid det mötet?

Pjäsen är Tornedalsteaterns professionella vuxen produktion under 2023. Iscensättningen görs med två kvinnliga och en manlig skådespelare.

Idégivare till pjäsen är Alexander Nordström som är en svenskättad rysk regissör som delar sin yrkesverksamhet mellan uppsättningar i Sverige och arbete i övriga Europa. Alexander har arbetat som professor i scenisk framställning på skådespelarutbildningen i Luleå.

Skådespelare: Heidi Wennberg, Adam Huuva, Paula Lauri

Manus: Alexander Nordström

Regi/iscensättning: Catarina Gnospelius

Ljus/ljud: Ola Kostet

Kostym/mask/scenografi: Edvin Löfgren/Emmy Kostenniemi

Musik: Nikolai Äystö

Textningstekniker: Tina Korkeamaa

Premiär: Mars 2023.

För barn och unga: Hasse ja Helmi del 4 (6 – 10 år)

Under 2022 produceras det sista äventyret med Hasse ja Helmi i Tornedalsteaterns egen regi. Målet med den treåriga satsningen har varit att popularisera meänkieli hos barn och unga genom att etablera två karaktärer som barnen lär känna och som helt naturligt använder språket i sin vardag. Hasse i sin lärarroll som meänkieli-lärare och Helmi i sin dataspelsvärld. Målgruppen har varit 6 – 10-åringar under alla tre åren. Under 2023 kommer Tornedalsteatern att i samarbete med Norrbottensmusiken producera en fjärde del där material hämtas från alla de tre tidigare årens produktioner med tyngdpunkt på musik och dans. Det blir en storsatsning med ytterligare tre musiker som kompletterar Hasse och Helmi.

Skådespelare: Anton Hennix Raukola och Klara Pasma

Musiker/skådespelare: Lars Paulin, Nikolai Äystö och Miriam Oldenburg.

Manus: Lena Engqvist Forslund / Erling Fredriksson

Regi: Lena Engqvist Forslund

Kostym/mask: Birgitta Rasmusson

Musik: Erling Fredriksson

Tekniker: Ola Kostet

Premiär: September 2023

För barn och unga: Pihlaja / Rönnbärsträdet (3–5år)

En berättarteater där det i rönnbärsträdet (Pihlaja) bor en massa spännande djur.

Manus/skådespelare: Anton Hennix Raukola.

Scenografi/rekvisita: Emmy Kostenniemi och Edvin Löfgren.

Musik: Erling Fredriksson

Premiär: Söndagen den 12 mar i Pajala. Turne under april-maj i Norrbotten. Produktionen kommer att finnas i teaterns utbud så länge det finns en efterfrågan.

Övriga idéer i planeringsstadiet

Samarbete mellan amatörer i Sverige, Finland och Norge

Teatern vill undersöka möjligheterna till att finansiera ett långsiktigt och större samarbete mellan amatörteatrar på Nordkalotten. En möjlig väg kan vara finansiering via Interregprogrammet Aurora 2021 – 2027. En långsiktig vision är att Tornedalsteatern i framtiden ska bli en inspirerande mötesplats för kulturintresserade människor och konstnärer från hela Nordkalotten. En plats där unga och gamla, proffs och amatörer kan utvecklas tillsammans.

Klasskamraterna / alt Ei se kannatte – det lönar sig inte (arbetstitel) med Riksteatern

Teatern har under en följd av år haft kontakt med riksteaterns ledning om att skapa en gemensam produktion som erbjuds alla riksteaterföreningar i hela landet. Produktionen blir nu verklighet och kommer att vara med i Riksteatern Sverigeutbud till spelåret 2024 – 2025. Berättelsen skildrar tre generationers tornedalingar, med utgångspunkt i två klasskamrater som gick i skolan under första hälften av nittonhundratalet och förbjöds att tala meänkieli med varandra, något som fick stora konsekvenser för deras vänskap och fortsatta liv. Arvet efter skoltiden lever indirekt vidare till deras barn, som förhåller sig helt olika till 80-talets kamp för att återta språket och kulturen. Den ena av dem menar att det är lönlöst, att försvenskningen förde något bra med sig och att språket är ett "låtsasspråk" – medan den andra står i frontlinjen för den "kulturella revolutionen". En konflikt som ställs på sin spets under ett möte i den gamla skolan där föräldrarna en gång gått. Många år senare ska klasskamraternas barnbarn mötas på en digital språkkurs i meänkieli, de befinner sig i olika delar av världen och har ingen aning om hur deras historia hör ihop.

Frågor som behandlas i pjäsen är:

Kan man återerövra ett språk? Vad gör en språklig förlust med ens identitet?
Vilka konflikter kan uppstå i återtagandet av ett kulturarv och vad händer när det glömda lärs in på nytt?

Manus: Camilla Blomqvist från Luleå.

Regi: Lo Kauppi från Stockholm.

Under våren 2023 påbörjas ett arbete med materialinsamling till pjäsen under ledning av Erling Fredriksson i samarbete med journalisten Marianne Söderberg från Luleå.

Sommarteater i Karungi 2024.

En större sommarsteateruppsättning med manus av Tobias Karlsson i området kring Sakarigården. En vandrigsteater som handlar om emigrationen till Amerika och de som sedan återvände. Produktionen blir Tornedalsteaterns stora sommarsteatersatsning under 2024.

Mikko – i Konungens tjänst: Mellanstadiepjäs.

Efter boken med samma namn av Kai Söderhjelm.

Det är en krig- & fred historia om en stridslysten tonåring vid Kemi Älv 1589, när Johan III och tsar Boris Godunov bestämde sig för att försöka markera revir i det gränslösa ingenmans- landet på Barents. Man hade upptäckt den rika tillgången på lax, silver, päls, kött, mineraler mm och även att den danska kungen täppt till Öresund med höga tullar. Tsaren behöver nya importvägar från England och Holland vilket innebär att ett krig bryter ut.

Pjäsen är tänkt att bli ett samarbete med Kvääniteatteri i Norge, premiär 2024.

Till platsen du har kär – En krogshow i två akter.

Tanken är att återigen producera en kabaré med sång, musik och sketcher. Senast teatern producerade en Kabaré var hösten 2019 då vi gjorde, Kabaré No niin. Textmaterialet är tänkt att beställs från lokala författare i Norrbotten och bli en blandning mellan högt och lågt, skratt och alvar. Premiär under 2024